

Радомир Путниковић
ИСКРЕНО ВАШ

Уредник
Зоран Колунџија

Copyright © ИК Прометеј, 2012.

РАДОМИР ПУТНИКОВИЋ

ИСКРЕНО ВАШ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

„Стран свет и страни политичари обично немају никакво, или имају само слабо знање и искуство балканско. А ако га имају какво такво, из посебних политичких разлога приказују Балкан увек као разбијен брод, који још и даље љуља бура неслоге и нетрпељивости, и који неминуемо мора да држи неко споља, да не потоне...”

Исидора Секулић

САДРЖАЈ

РЕЧ О КЊИЗИ	11
-----------------------	----

Део први: ПИСМА

Кореспонденција с баронесом Шерли Вилијамс 1993.	35
Кореспонденција са сер Едвардом Хитсом 1993–1999.	40
Кореспонденција с лордом Дејвидом Овеном 1994–2006.	46
Кореспонденција с амбасадором Руске Федерације.	53
Писмо Џону Бирту у вези извештавања Би-Би-Сија 1997.	58
Жалба Би-Би-Сију	61
Писма Тонија Бена 1998–2007.	62
Извештај поднет на захтев Комитета за иностране послове Парламента 1999/2000.	68
Кореспонденција с Вилијамом Вокером, верификатором ОЕБС	75
Кореспонденција с Алис Ман 1999–2002. и Клер Шорт	84
Кореспонденција с Тонијем Блером, председником владе 1999–2008.. . . .	94
Кореспонденција с лордом Карингтоном 1999–2009.. . . .	113
Кореспонденција са Китом Вазом, министром за Европу	120
Писма Роберта Веринга 2000.	125
Парламентарна дебата 4. маја 2000.	128
Кореспонденција с Надбискупом од Кантерберија 2000–2005. . .	130
Извештај Комитету за иностране послове Парламента 2000/2001.	133
Писмо Џону Рандаљу	142
Кореспонденција са лордом Тебитом	143
Кореспонденција с др Денисом Мекшејном, министром за Европу	148
Писма сер Тедија Тејлора.	160
Координациони центар за Косово и Метохију.	163
Кореспонденција са сер Малколмом Рифкиндоу 2005–2007. . . .	178

Протестно писмо сер Џон Сојерсу.	183
Кореспонденција с Вилијамом Хејгом 2008–2009.. . . .	187
Писма посланицима. Џулијан Брезејер, Ник Клег, Мајкл Анкрам, Франк Филд, Андрју Тири, Давид Лидингтон, сер Питер Тапсел	205

Фотографије.	214
-----------------------------	------------

Део други: МЕДИЈИ

ТРНОПОЉЕ, СПОРНА ПРИЧА

Трнопоље, спорна прича, НИН, 30. октобар 1997.. . . .	225
Парница и последице, НИН, 6. новембар 1997.	231
Истина и предрасуде, НИН, 13. новембар 1997.	234

ИЗНЕВЕРЕНИ ГЛАС НАДЕ И ПРАВДЕ

Би-Би-Си, преписка 20. јануар 1994 – 4. новембар 1999.	240
--	-----

ПРЕЂУТКИВАЊЕ ЧИЊЕНИЦА

24. март 1993.	269
------------------------	-----

НАТО ИНТЕРВЕНЦИЈА

ПОЛИТИКА, 2. новембар 1998.	273
THE INDEPENDENT TELEVISION NEWS, Преписка 9. јун – 1. јул 2000.	276
THE TIMES, 14. јун 2000.	279
THE GUARDIAN, 12. август – 16. август 2000.	279
THE DAILY TELEGRAPH, 22. септембар 2000.. . . .	281
THE TIMES, 20. септембар 2001.	281
THE GUARDIAN, 14. фебруар 2002.	282
THE GUARDIAN, Преписка 16. јул – 16. август 2005.	283

ПОГЛЕД НА МАТИЦУ ИЗ ЛОНДОНА

ПУЛС СРБА, октобар 2002.	290
----------------------------------	-----

АНАТОМИЈА МОРАЛА

КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ, Београд, 15. децембар 2002.. . . .	294
---	-----

ПРЕКРАЈАЊЕ ИСТОРИЈЕ	
(Преписка поводом програма Би-Би-Сија <i>Пад Милошевића</i>)	301
Правдање злочина, 11. март 2004.	328
РАТ ЗА ИСТИНУ ИЗ БРИТАНИЈЕ	
Рат за истину из Британије, ПОЛИТИКА, 14. септембар 2003.. . . .	331
Истина се на Западу купује, ПОЛИТИКА, 20. јун 2004.	334
Отаџбина на кашичицу, ИНТЕР-НАЦИОНАЛ, 24. јул 2004.	336
Запад подржава апартхејд, ПОЛИТИКА, 4. фебруар 2005.. . . .	338
На Космету подигнуто 300 нових џамија, ГЛАС ЈАВНОСТИ, 9. септембар 2007.	341
IN MEMORIAM: Харолд Пинтер	
КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ, Београд, април 2009.	346
ЗА СРБИЈУ НЕМА МИРА	
Перфидни Албион, THE DAILY MAIL, 20. фебруар 2008.	350
Какво право има Запад да критикује Русију	
THE DAILY MAIL, 20. август 2008.	351
ПИСМА ПРЕДСЕДНИКУ КОМИТЕТА ЗА ИНОСТРАНЕ ПОСЛОВЕ, ОБЈАВЉЕНА НА САЈТУ ПАРЛАМЕНТА	
28. април 2009.	352
Писмо Његовој Светости, др Ровану Вилијамсу, Архиепископ Кентерберија	354

РЕЧ О КЊИЗИ

Књига која се налази пред вама има намеру да покаже, и докаже, да је један број међународних фактора и политичара, који су учествовали у одлучивању у грађанском рату у Југославији од 1991. до 1999, а и касније, био лоше информисан, често без познавања основних географских, историјских и геополитичких чињеница. До које мере су ишли незнање, неупућеност и предрасуде оних који су себе сматрали компетентним да воде политику о народима Југославије, предмет је избора кореспонденције коју сам водио с овим политичарима. Пре него што сам започео да састављам рукопис, дао сам себи задатак да ограничим његов обим. Уводом желим да изнесем један број запажања и коментара да би читалац сазнао зашто и како је дошло до кореспонденције од 9.500 писама од почетка рата до данас.

На почетку рата био сам изненађен, често поражен чињеницом колико мало, а понекад никакво, знање о Југославији имају политичари у међународним круговима. Тврдим без резерве, да до почетка конфликта 1990, осим да Југославија постоји као држава, чији је председник био и којом је владао маршал Тито, велики број политичара на Западу није ништа више знао о Југославији. Чак ни толико да је у саставу Савезне Републике Југославије шест република. Савсим сигурно не би знали да наведу сва њихова имена.

Моји многобројни сусрети с политичарима у Америци, Британији, Италији, Швајцарској и Скандинавији примери су помањкања основног знања о Југославији. Кад бих се у првом сусрету представио именом, и да сам Србин, нису знали да ли долазим из Чешке, Словачке или Бугарске. А кад бих поменуо да сам рођен у Београду, најчешће би питали да ли сам Пољак. Ово нису били спорадични случајеви после којих би се могло помислити да сам се случајно намерио на људе којима географија и историја нису јача страна. Напротив, догађало се с истакнутим личностима политичког и јавног живота, тако да се закључак намећао.

Протестовао сам код једног лабуристичког посланика из Шкотске 2006. због његових неистинитих навода у вези са Косовом. Он ми је одговорио, наводећи при томе погрешно имена др Караџића и генерала Младића. Првог је навео као „Karavic” а другог као „Miladic”. Кад сам га због тога исправио, послао ми је бујицу оптужби, као да сам га увредио, и изјавио да му је жао што његова, лабуристичка партија, није дошла на власт на почетку грађанског рата, јер би тада, по њему, ситуација у Југославији била сасвим другачија. Заједно с незнањем ишли су сујета и препотентност политичара које сам сусретао и с којим сам имао контакте.

Приликом мојих боравака у земљи 1991/92. године, често ми је постављано питање, зашто лабуристички политичари имају другачији став о догађањима у Југославији од оног које имају конзервативци. Такође о разликама у ставовима између републиканаца и демократа у Америци. Одговор на ово питање је једноставан. Лабуристи већином иду у државне школе, излазе из њих без знања потребног за наше време, често своју историју довољно добро не познају. Конзервативци иду у приватне школе, поседују укупно темељније знање, шире су образовани, те су спремнији да разумеју комплексне међунационалне односе, верске, културне и геополитичке разлике, нагомилаване вековима између народа Југославије. Сличан је случај у Америци, с тим што је код Американаца број оних који иду у квалитетне школе и имају опште, солидно знање, уједначен између две партије. Добро образован и обавештен интелектуалац на Западу не значи да је обавезно без предрасуда и лишен ароганције. Треба истаћи да велики број Американаца нема интерес за догађања изван граница своје земље. Из овог генерално проистиче њихово уско гледање на међународне односе.

С писмом од 19. јануара 2000. Роберту Верингу, посланику за источни Дарби, послао сам му и писмо упућено Кит Вазу, министру за Европу, којим сам протестовао због необјективног и једностраног става овог потоњег у дебати у Парламенту. Роберт Веринг је једн од ретких политичара у Великој Британији за којег се могло рећи да је познавао Југославију, њене народе и историју, пре него што је почео грађански рат. У Југославију је долазио са својом супругом на одмор много пута јер је волео народ и земљу. Доживља-

вао је Југославију као успешно мултикултурно друштво. У одговору од 25. јануара 2000, Роберт Веринг пише да се слаже с мојом оценом његовог колеге из лабуристичке партије, и даље каже: „Не могу рећи да сам изненађен оним што је он (Kit Vaz) имао да каже, зато што се, по моме мишљењу, његово знање о Југославији може написати на полеђини поштанске марке.”

Због непознавања историје и основних чињеница о народима Балкана, расла је све више необјективност и пристрасност у односу на проблеме који су произишљали из конфликта, прво у Словенији, па у Хрватској и Босни, и напослетку с етничким Албанцима на Косову и Метохији. Необјективно гледање на догађаје, једностраност и пристрасност, често екстремни, произвели су агресивну политику према Југославији и, напослетку, довели до демонизације Срба као народа, нарочито евидентне у медијима. Овај процес могао се пратити како у значајним тако и у најмањим, свакодневним догађањима, о чему у неком другом времену не би вредело говорити. Са повећаном интервенистичком политиком Америке према Југославији, CNN је престао да даје временске прогнозе за Југославију. Тако сте још пре НАТО бомбардовања Југославије могли на CNN-у да чујете временске прогнозе и температуру у свим крајевима света, али не и за Београд.

Светски трговачки центар у Њујорку бомбардован је 1993. године. Одмах по избијању инцидента, амерички медији су објавили да су бомбу подметнули Срби. Иако је врло брзо утврђено да су бомбашки напад извршили исламски екстремисти, ни Стејт департмент нити било ко у америчкој влади није нашао за сходно да званично повуче прву изјаву, нити да се извини Србима. Од тада је демонизација Срба почела да се шири као ватра. Срби су били оптуживани за оно зашта нису били криви, за оно са чим нису имали никакве везе, или су само делимично могли да сносе одговорност. Касније, кад би се показало да ствари стоје другачије од оног што је првобитно било објављено, готово нико се није трудио да истину стави на своје место. Уопште узевши, став политичара и медија био је – прво оптужи, избади вест у јавност, а после објашњавај, ако то некоме треба. Срби су постали дивљач за одстрел.

Свако је могао да дође у Југославију, а по повратку у Вашингтон, Лондон или Париз, да објави оно што је „чуо” и „видео” у Бо-

сни, да о томе даје изјаве и пише, без икакве моралне одговорности. Грађански рат у Југославији био је изванредна прилика да се брзо и лако стекне каријера у новинама и покупе јефтини поени у медијима. Како је пропаганда против Срба и њихових интереса била организована, како се развијала, ко је све у њој учествовао и, што је најважније, ко је све финансирао, данас би се могло написати неколико томова књига.

Једна од многобројних новина на западу, у којој нисте могли да пронађете реч симпатије за Србе и њихово страдање у грађанском рату у Југославији, осим неколико писама читалаца, између којих је једно било моје – радило се о листу публикованом у западној демократији па је ваљало бар нешто чути и с друге стране, био је Лондонски *Дејли шелејграф*. Овај лист је 1994. објавио фотографију на којој је била слика затвора. Испод фотографије је стајало објашњење да је на слици затворско двориште у којем Срби држе хрватске заробљенике. Свако ко је познавао униформу југословенске армије могао је да примети да се ради о хрватском затвору, у којем хрватски стражари у униформама с хрватским обележјима, држе војнике југословенске армије. Узело је више од годину дана и дугу кореспонденцију, у којој је редакција листа на све могуће начине покушавала да не одговори ко је ко на објављеној фотографији. Дошло је до тога да против листа уложим жалбу код власти на њихово непрофесионално понашање, да бих напослетку од уредника добио одговор да су материјал добили од независне фотоагенције, те да лист не сноси одговорност за фотографију ни за садржај текста испод ње. Само један закључак се могао извести, а то је да су Хрвати, или неко у фотоагенцији близак Хрватској, направили фотографију из затвора, предали је фотоагенцији, а ова је проследила *Дејли шелејграфу*.

У априлу месецу 1999, Џил Дандо, репортер и коментатор Би-Би-Сија, убијена је на прагу своје куће на Фуламу у Лондону. Још није била извршена ни прва истрага, а дата је изјава полиције да је могуће да су Џил Дандо убили Срби. Наводно, убиство је било реванш за НАТО бомбардовање Радио-телевизије Србије у Београду, у којем је погинуло 16 службеника телевизије. Ова теорија, о још увек не откривеном убиству, жива је и данас. Изненађује, међутим, да чувени Скотланд Јард није успео да разреши случај.

Шерли Вилијамс, један од лидера Либерално-демократске партије Британије, данас баронеса Вилијамс, тврдила је 1993. године да су босански Срби плански, масовно силовали муслиманске жене. Као одговор на моје тражење да ми каже из којих извора је добила информације о 50.000 силованих муслиманских жена, после два инсистирања, послала ми је писмо са Харвардског Универзитета у Америци, где је тада била професор. Навела је да су њени извори *Њујорк ѿајмс* од 13. децембра 1992. године и *Њусвик* од 11. јануара 1993, који су такву информацију добили од Министарства за унутрашње послове Босне и Херцеговине. Поред поменута два извора, у писму од 25. фебруара навела је још три, један који је још увек у току истраге, те не наводи број силованих жена, а други из извора блиских аустријској влади, која је на почетку рата у Словенији и Хрватској, као увек у критичним часовима историје, показала крајње непријатељску политику према Србима.

Према информацијама с којим сам располагао у том часу, савим сам био сигуран да су три последња извора баронеса Вилијамс потекла из истог места из ког су дошла и прва два. Овај случај је типичан пример ратне пропаганде организоване да се Срби дискредитују, а произведу симпатије у међународној јавности за муслимане. Без жеље да маргинализујем стварне случајеве силовања – ако је био и само један, на једној или другој страни, за дубоко је жаљење – пропаганда Хрвата и босанских муслимана у многим случајевима толико је била провидна и јефтина да би била за смех да није имала и трагичне последице. Информације о силовању муслиманских жена, које је од Министарства за унутрашње послове Босне и Херцеговине преузео *Њујрк ѿајмс*, а од овог *Њусвик*, баронес Вилијамс квалификује као „поуздане изворе”, те би по њој требало сви да у то безрезервно поверујемо. Баронеса Вилијамс је занемарила чињеницу да су у то време у Америку одлазиле огромне суме хрватског и муслиманског новца ПР фирмама за лобирање и пропаганду.

Једну од најфлагрантнијих неистина у току грађанског рата у Југославији изрекао је Педи Ешдаун, данас лорд Ешдаун. Титулу је добио за услуге које је учинио Форин офису. Он је у неколико наврата пре НАТО бомбардовања Југославије тврдио да на Косову има само пет одсто Срба. У интервјуу за ББЦ, 21. фебруара 1999.

године, дакле пред само бомбардовање Београда, изјављује да Србија не заслужује да задржи Косово с обзиром да на њему од укупног броја становника у Покрајини има само пет одсто Срба. Неколико месеци по доласку НАТО трупа на Косово и Метохију, после „етничког чишћења” Срба и других мањина, Комитет за избеглице при Уједињеним нацијама издао је документ који наводи да је Косово напустило 159.000 Срба. Други документ наводи да је Косово и Метохију напустило 260.000 избеглица, Срба и других мањина, Рома, Црногораца, Македонаца, Ешкалија, Албанаца хришћана. Ако се узме у обзир први извештај Уједињених Нација да је по уласку НАТО трупа из српске покрајине избегло 159.000 Срба, на основу изјаве лорда Ешдауна, произлази да је укупан број становника који је живео на Косову и Метохији пре НАТО окупације био 3.000.000 становника! Тешко је веровати да се у овом случају ради о незнању. Акције и изјаве лорда Ешдауна биле су тесно повезане с политиком коју је Форин офис у то време водио, од њих је добијао брифинге и упутства пре него што би кренуо на Косово. Реч је о плански усмереној политици да се морално право Србије на Косову неутралише и обезвреди.

Неистиниту, тендициозну изјаву, с намером да се прекрију злочини Албанаца над Србима на Косову, дао је др Мекшејн, министар за Европу у Британском Парламенту 17. јуна 2003. Он је том приликом изјавио да је разлог убиства породице Столић у Обилићу, на Косову, у ноћи 4. јуна 2003. „породична свађа”. Породица Столић, отац 80 година, мајка 76 и син 52, мучили су и убили на најсвирепији начин албански екстремисти. Од породице је у неколико прилика тражено да прода своју кућу, што је она одбила. По извршеном масакру, починиоци злочина су запалили кућу Столићевих.

После изјаве Министра у Парламенту, јавио сам му се и напоменуо да је својом изјавом обмануо Парламент. Измењен је велики број писама. Напослетку сам био принуђен да се обратим првом министру, Тони Блеру, како би се сазнала једина истина у овом случају. У моје име, поред неколико парламентарца, овим поводом писмено је интервенисао код премијера најстарији члан Хаус оф Комонс, отац Парламента, Там Дијел. Ова иницијатива опет није донела резултат. У одговорима др Мекшејна, или у одговорима на-

писаним у његово име од стране Форин офиса, било је приче шта се догађа и шта је постигнуто на Косову, а све да би се од интервенције у Југославији направила „успешна прича”. Али, како је дошло до покоља породице Столић, шта се уствари догодило у ноћи 4. јуна 2003. и шта је предузето да се починиоци злочина приведу правди, није било речи. У међувремену, Форин офису сам понудио сведоке, између осталих функционера Европске Уније, који је непосредно после злочина дошла на место где је породица Столић била убијена. Преписка у вези са овим случајем је трајала три године. Као одговор на још једно писмо премијеру од 22. јуна 2007, одговорио ми је Џим Марфи, тадашњи министар за Европу. У писму од 31. јуна 2007, у име првог министра Владе, он пише да др Мекшејн није обмануо Парламент изјавом од 17. јуна 2003. Наводно, министар је у време изјаве имао на располагању само те информације.

После уобичајене приче о напретку ситуације на Косову, која је у многама била слична кореспонденцији коју сам раније примио, Џим Марфи каже:

„Нажалост, случај је још увек под истрагом, и ми можда никад нећемо сазнати истину шта се догодило.” Дакле, после четири године „истраге”, починиоци овог грозног злочина нису познати јавности ни приведени правди. Кореспонденција у вези масакра породице Столић у Обилићу, документ је како је међународна заједница третирала Србе у грађанском рату, а исти став евидентан је и данас. Ја сам у многим приликама писао и документовао да се, скривајући и маргинализујући злочине над другим националностима, Албанци подстичу на криминалне активности на Косову. Лупао сам на многа врата с овим аргументом. Међутим, осим неколико часних изузетак, највећи број западних политичара није хтео да зна за истину или је остао равнодушан.

Политика Форин офиса према српској покрајини Косово и Метохија иде руку под руку с политиком Стејт департмента. После случаја Столић наметнуо ми се закључак да одређени међународни фактори и политичари у једном броју земаља Запада још дуго неће заузети објективан став према Србима и њиховом страдању. Вредно је данас напоменути да ни у једној комуникацији са мном др Мекшејн ни Форин офис не помињу Резолуцију Уједињених нација

1244, која гарантује сигурност и безбедност свим грађанима Косова и Метохије.

Тих година добијао сам позиве директно или преко чланова Парламента с којима сам био стално у вези, да идем у Форин офис на разговор о ситуацији у Југославији. Одбијао сам позиве, као и савете с тим у вези. Због тога сам примао критике, како у земљи, тако и од пријатеља у Европи и Америци. У критици је био изричит Јулијан Брезејер, посланик Кантерберија, одан хришћанин, који се у неколико махова заузео за моју страну. Разлог зашто сам одбијао позив Форин офиса био је, по моме уверењу, оправдан. У Форин офису сам био у време рата у Хрватској, кад се радило о Крајини. После састанака стекао сам утисак да ови имају веома мало разумевања за оног који долази с критичким ставом према спољној политици Велике Британије. На овим састанцима Форин офис „снима” опозицију британске политике – какви су и ког формата људи од којих долази критика. После одговора које сам примио у вези са случајем Столић, и многих других, закључио сам да Форин офис жели да дођем код њих на разговор, да би „спином” затрпали раније неистине и полуистине, које су стигле до једног броја посланика којима је стало до истине. После оваквог састанка не би остао зписник, нити било какав документ, шта сам ја рекао, а шта друга страна, до чега је мени било веома стало. Хтео сам да имам траг после састанка с Форин офисом, а такву могућност у комуникацији пружала ми је једино директна кореспонденција.

Од 1993. године имао сам неколико сусрета с Тонијем Беном, задњи је био 13. септембра 2000. Овај последњи, у његовој кући, био је од посебног значаја за мој рад. Помогао ми је да превазиђем хајку британске обавештајне службе, о чему ће више бити речи другом, пригодном приликом.

Тони Бен је био министар технологије и индустрије у лабуристичким владама Харолда Вилсона и Џима Калахана од 1964. до 1979. године, интелектуалац изванредно велике ширине, у време наших сусрета једна од најзначајних личности у политичком животу Велике Британије. Он је био противник стране интервенције у Југославији. Имао је став да народима Југославије треба помоћи мировним путем, преговорима између страна у конфликту и еко-

номски. Запад је морао да предузме све да се спречи рат на Балкану. По њему, грађански рат био је наметнут народима Југославије.

Разговори с Тонијем Беном често су били у „ходу”, на демонстрацијама, између два његова јавна говора. Разговарали смо о рату који је вођен у Југославији, посебно о умешаности страних сила у конфликт. Турска, Иран и Саудијска Арабија, слали су људе, оружје и новац Босанским муслиманима, те на овај начин чинили конфликт још тежим за решавање.

Ово је чињено са знањем влада Америке, Британије, Француске и Немачке, од којих је свака имала различит став, јер је свака имала посебне интересе у Хрватској и Босни. Колико је долазак муслиманских екстремних елемената у Босну утицао на ток рата и мировно решење конфликта, данас је на западу табу тема. Ова чињеница се никад не помиње кад је реч о Сребрници. На крају једног разговора који сам имао 1993, кад сам изразио наду да ће у даљим интервенцијама у Босни, британска Влада имати праведан, фер став према Србима, Тони Бен ми је одговорио: „Do not count on it”, „Немојте на то да рачунате”.

Тада сам већ имао искуство да су Енглези прагматичан народ, да њихова спољна политика почиње и завршава се оним што је искључиво у њиховом интересу. Желео сам пак да верујем да они који праве политику у Босни имају бар обзира и скрупула. Нисам рачунао да везе из прошлости између краљевских породица Виндзор и Карађорђевића, могу да утичу на став британске Владе према Југославији. На почетку рата могло се закључити да ова веза Србима неће ништа донети. Нико се из краљевске породице Виндзор није огласио, није изречена једна једина реч симпатије према протераном српском народу из Крајине, или у другим приликама. Но надао сам се, и очекивао, да ће Енглези бити фер и праведни према српском народу, ако ни због чега другог онда зато што је тај народ претрпео огромне жртве уласком у Други светски рат, што је био стратешки интерес Велике Британије. Овако размишљање с моје стране показало се погрешним. Због тога сам се касније у многим приликама сећао раније изречених речи Тонија Бена, тог великог борца за истину и правду, не само у вези са ратом у Југославији, већ и у другим случајевима где је правда била рапапета.